

T.C.
BİLECİK ŐEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJESİ SONUÇ RAPORU

PROJE ADI: Küllüoba Höyüğü İlk Tunç Çağı I Yerleşmesinin Araştırılması ve Arkeolojik Malzemenin Değerlendirilmesi

PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: Dr. Öğr. Üyesi Sinem Türkteki

PROJE NOSU: 2017-02.BŐEÜ.04-03

Başlama Tarihi: 15.03.2018

Bitiş Tarihi: 14.05.2019

BİLECİK ŐEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
BİLECİK, 2019

ÖZET

“Küllüoba Höyüğü İlk Tunç Çağı I Yerleşmesinin Araştırılması ve Arkeolojik Malzemenin Değerlendirilmesi” başlıklı proje ile öncelikli olarak Küllüoba Höyüğü’nün kesintisiz stratigrafisinin ve höyüğün İTÇ I döneminde batı Anadolu’daki yerinin saptanması amaçlanmıştır. Genel olarak, Batı Anadolu’da İlk Tunç Çağı I dönemi, sınırlı sayıda gerçekleştirilmiş olan araştırmalar neticesine iyi bilinmemekte ve dönemin genel özellikleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olunamamaktadır. Özellikle de iç batı Anadolu’da söz konusu bu dönem araştırma yetersizliği sebebiyle net olarak aydınlatılamamıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri, bölgede özellikle İTÇ I dönemini aydınlatabilecek bir kazının olmamasıdır. Bir diğer sebep ise, höyüklerdeki İTÇ I malzemesinin de çoğunlukla daha sonraki dönemlere ait dolguların altında kilitlenmesi olarak gösterilebilir. Dolayısıyla, bölgenin İTÇ I dönemi hakkında henüz yeteri kadar bilgi sahibi olunamamıştır. İçbatı Anadolu’nun önemli höyüklerinden biri olan Küllüoba Höyüğü, Eskişehir İli, Seyitgazi ilçesi sınırları içindeki Yenikent köyü yakınlarında ve şimdi tamamen kurumuş olan küçük bir derenin kuzey kenarında yer alan Küllüoba höyüğü 300x150 m ebatlarında oval bir höyük olup ova seviyesinden yüksekliği de 10 m kadardır. Höyük, üzerinde belli belirsiz üç koni içermektedir. Höyükte daha önce ilk olarak 1996-1997 kazı sezonlarında tanımlanmış olan GKÇ ve İTÇ I dönemi, 2017 kazı sezonunda da höyüğün kuzeyindeki kazı çalışmalarıyla stratigrafik olarak saptanmıştır. Böylelikle söz konusu bu yeni kazı çalışmalarıyla belirlenmiş olan İTÇ I katlarının höyüğün ana stratigrafisindeki yerine oturtulabilmesi gerçekleşebilmiştir. Bu yeni durum, höyüğün İTÇ I döneminde batı Anadolu’daki yerinin saptanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küllüoba, İlk Tunç Çağı, çanak- çömlek, mimari.

ABSTRACT

The aim of the “Research of the Early Bronze Age I Settlement of K ll ba H y k and Evaluation of the Archaeological Material” project is to determine the continuous stratigraphy of the K ll ba H y k and the location of the mound in western Anatolia during the EBA I period. In general, the Early Bronze Age I period in Western Anatolia is not well known as a result of a limited number of surveys, therefore we are not sufficiently informed about the general characteristics of the period. Especially in the inner-west Anatolia this period has not been clarified due to lack of research. One of the most important reasons for this is the lack of excavation in the region. Another reason is that the EBA I material in the mounds is mostly locked under the layers of later periods. Consequently, there is not enough information about the EBA I period of the said region. K ll ba H y k is being one of the most important mounds of the Inner-west Anatolia, is shaped like an oval, measuring 300x150 m in size and located on the northern edge of a small creek now completely dried out, near the village of Yenikent in the Eskişehir province and within the boundaries of the Seyitgazi district. The mound is 10 m high. The mound consist of three cones that are hardly visible. Late Chalcolithic and EBA I periods have been initially identified in 1996-1997 excavation seasons. The stratigraphy of the periods were found in the north of the mound in 2017 excavation season. Recent excavations make it possible to position the EBA I levels in the main stratigraphy of the mound. This new situation is of great importance to pinpoint the mound in western Anatolia during the EBA I period.

Keywords: K ll ba, Early Bronze Age, pottery, architecture

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	iv
KISALTMALAR.....	v
GİRİŞ.....	1

**KÜLLÜOBA İLK TUNÇ ÇAĞI YERLEŞMESİNİN ARAŞTIRILMASI ve
ORTAYA ÇIKAN SONUÇLAR**

1. ARAZİ ÇALIŞMALARI.....	2-7
2. BULUNTULAR.....	8-11
SONUÇ.....	12
KAYNAKÇA.....	13

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: AC 15 Plankaresi içerisinde kazı yapılan alan.....	2
Şekil 2: İTÇ II yapılarının içerisinde bu sezon kazılan alanın havadan görünümü.....	3
Şekil 3: Beycesultan İTÇ I özellikleri gösteren boyunlu çömlek.....	3
Şekil 4: Kuzey kesimdeki geniş çukur.....	4
Şekil 5: Tabanı keramik döşeli fırın.....	5
Şekil 6: Birarada bulunan dilgi ve dilgi parçaları.....	5
Şekil 7: Taban ve oldukça tahrip olmuş kerpiç duvar.....	5
Şekil 8: AC 15 derinlik sondajı genel görünümü.....	6
Şekil 9: Siyah açkılı mallar.....	6
Şekil 10: Ana toprağa açılmış odanın üst seviyesi ve dolgusu.....	7
Şekil 11: AC 15 açması ana toprağa açılmış oda.....	7
Şekil 12: Parlak astarlı kap parçaları.....	9
Şekil 13: Az açkılı-açkısı dökülmüş kap parçalarından örnekler.....	9
Şekil 14: Beycesultan İTÇ I karakterli kap parçaları.....	10
Şekil 15: Açkılı izli parçalar.....	10

KISALTMALAR

GKÇ	: Geç Kalkolitik Çağ
İTÇ	: İlk Tunç Çağı
cm	: Santimetre
m	: Metre
s	: Sayfa
ss	: Sayfa sayısı
Vol	: Volume

GİRİŞ

Proje kapsamında ilk olarak, Eskişehir İli Seyitgazi İlçesi sınırları içerisinde, Yenikent Köyü'nün 1500 metre güneyinde yer alan Küllüoba Höyüğü'nde 16.07.2018-16.08.2018 tarihleri arasında kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu dönemde gerçekleştirilen kazılarda bugüne kadar Küllüoba'da yeterince araştırılmamış olan İTÇ I dönemine ait kültür katlarının ortaya çıkarılması öncelikli amaçlardan birini oluşturmuştur. Höyüğün çeşitli plankarelerinde gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde höyükte İTÇ I Dönemine ait çanak-çömlek buluntularına ve mimari katlara ulaşılmıştır. Mimari veren planların çizimi höyükte tamamlanarak, sezon boyunca ele geçirilmiş olan çanak çömlek kazı evine getirilerek yıkanmış, envanterlenmiş, tanımları ve çizimleri de yapılarak belgelenme işlemi tamamlanmıştır. Küllüoba İTÇ I Dönemi'ne ait malzemenin yayın hazırlığı kapsamında, kaynak taraması ve yazım aşaması halen devam etmektedir. Yayın aşamasının tamamlanması ve özellikle söz konusu döneme ait çanak-çömlek verilerinin ayrıntılarıyla yayına eklenebilmesi için önümüzdeki kazı sezonunda da İTÇ I katlarında çalışmaya devam edilmesi planlanmaktadır.

Şekil 2: İTÇ II yapılarının içerisinde bu sezon kazılan alanın havadan görünümü.

Bu aşamadan itibaren çukurlar haricinde kalan dolgudan elde edilen malzemenin İTÇ I dönemi karakterinde olduğunu söylemek mümkündür. Küllüoba Höyüğü'nde İTÇ I tabakalarının söz konusu bu İTÇ II yapısının kalın temel taşlarının alt seviyesinden itibaren stratigrafik olarak başladığı anlaşılmıştır. Bu seviyede ele geçirilen İTÇ I karakterli çanak-çömlek parçaları ve Beycesultan İTÇ I dönemine ait kahverengi-siyah astarlı ve açık, oluk bezemeli boyunlu çömlek, Küllüoba'da dönemin varlığını kanıtlayan önemli buluntular olarak değerlendirilmektedir. (Şekil 3).

Şekil 3: Beycesultan İTÇ I özellikleri gösteren boyunlu çömlek.

Çöp çukuru kaldırılmış ve derinleşmeye devam edilmiştir. Söz konusu seviyenin altında, alanın kuzey kesiminde bir çukur daha saptanmıştır. Çukurun içi beyaz sıvalı bir taban içermektedir (Şekil 4).

Şekil 4: Kuzey kesimdeki geniş çukur.

Bu aşamada çukur aynen korunup, alanın güneyindeki yüksek kısımda çalışmaya devam edilmiş ve burada da tabanı keramik döşeli bir fırın tabanı saptanmıştır (Şekil 5). Söz konusu bu fırının oturduğu taban İTÇ I'nın alt evrelerinden birini temsil etmesi açısından önemlidir.

Şekil 5: Tabanı keramik döşeli fırın.

Fırın ve taban kaldırılarak kazı çalışmalarına devam edilmiş ve açmanın kuzeybatı köşesinde yanmış kerpiç ve küçük taşlar ile kaplı bir alan saptanmış ve bu alandan ise 22 adet çakmaktaşı dilgi parçası birarada ele geçmiştir (Şekil 6).

Şekil 6: Birarada bulunan dilgi ve dilgi parçaları.

Aynı alanda derinleşilmeye devam edilmiştir. Açmanın doğu profiline yakın kesimde yoğun olarak yanmış ve üzerinde döküntülerin yer aldığı bir başka taban saptanmıştır. Bu tabanın üzerinden 1 adet kil topağı, bir çakmaktaşı kazıyıcı, bir açkı taşı ve ıskarta çakmaktaşı parçalar ele geçmiştir. Söz konusu bu tabanın hemen batı kısmında tuğlalarının dikey olarak ele geçirilmesi sebebiyle yıkılmış olduğu düşünülen bir kerpiç duvar ele geçirilmiştir (Şekil 7).

Şekil 7: Taban ve oldukça tahrip olmuş kerpiç duvar.

Aynı açmanın batı profilinde, bir başka fırına ait keramik taban saptamarak belgelenmiş ve ardından kaldırılmıştır. Söz konusu fırının oturduğu az da olsa gri renkli malzemenin ele geçtiği taban ve bunun altındaki dolgu olasılıkla İTÇ IA'ya tarihlenebilir.

Açmada derinleşilmeye devam edilerek ve bir çukur daha ortaya çıkarılmıştır. (Şekil 8).

Şekil 8: AC 15 derinlik sondajı genel görünümü.

Söz konusu çukurda, çoğunluğu siyah açkılı mallardan oluşan bol miktarda çanak çömlek ele geçirilmiştir.

Şekil 9: Siyah açkılı mallar

Çukur kaldırılarak kazı çalışmalarına devam edilmiş ve önceki senelerden bilinen ve Geç Kalkolitik Dönem'e tarihlenen gri renkli dolgu gelmeye başlamıştır. Kırmızı astarlı parçaların ele geçmemesi ve basit profilli çanak-çömlek özelliklerini yansıtan formlar da bu tabakanın Geç Kalkolitik Dönem'e ait olduğunu kanıtlayan verilerdir. (Şekil 10).

Şekil 10: Ana toprağa açılmış odanın üst seviyesi ve dolgusu.

Alanda derinleşilmiş ve ana toprağa açılmış bir oda ortaya çıkarılmıştır. Böylece ana toprağa ulaşılmış ve çalışmalar sonlandırılmıştır (Şekil 11).

Şekil 11: AC 15 açması ana toprağa açılmış oda.

2. BULUNTULAR

İTÇ I Mal Grupları

1. Kırmızı Astarlı ve Açkılı Mallar
2. Siyah Açkılı Mallar
3. Gri-Kahverengi Açkılı Mallar
4. Siyah Ağız Kenarlı Mallar
5. Yalın Mallar
6. Kaba Mallar

İTÇ I Kap Formları

1. Kaseler
2. Maşrapalar
3. Gaga Ağızlı Testiler
4. Amforalar
5. Çömlekler
6. Küpler
7. Tepsiler
8. Şişeler
9. Minyatür Kaplar

Küllüoba 2018 kazı sezonunda ele geçirilen çanak-çömlek parçalarının çoğunluğu ince astarlıdır (Şekil 12). Ender olarak bazı parçalar üzerinde kalın astara da rastlanmakla beraber astarsız örneklerinde var olduğu söylenebilir.

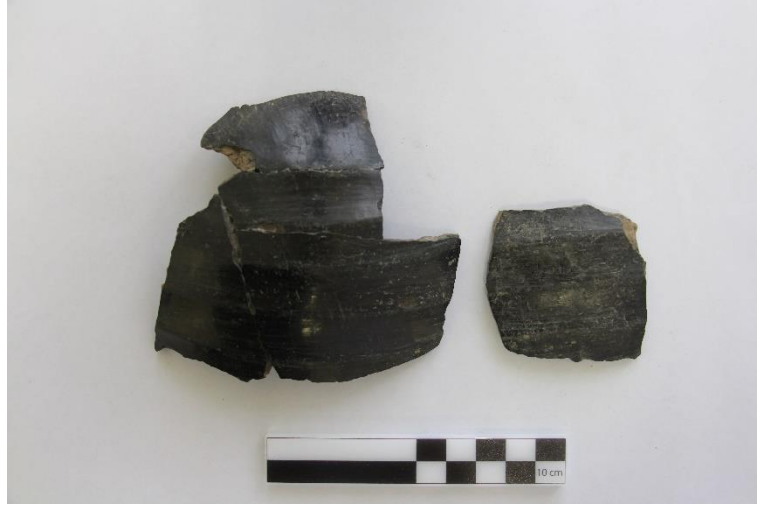
Şekil 12: Parlak astarlı kap parçaları

Açılan örneklerde astar iyi korunmuş olup, açılmayan ve ya az açılı olanlarda ise astarın kabın yüzeyinden yer yer döküldüğü izlenebilmektedir.

Şekil 13: Az açılı-açısı dökülmüş kap parçalarından örnekler

Parlak açkılı bir boyunlu mlek söz konusu kazı sezonunda ele geçirilen tek tüm kap örneğidir (Şekil 3). Parlak açkılı Beycesultan karakterli mlek gövdelerine ait parçalar da ele geçirilmiştir (Şekil 14).

Şekil 14: Beycesultan İTÇ I karakterli kap parçaları

İTÇ I kap parçalarının üzerlerindeki akılama izleri çoğunlukla belirsizdir. Özellikle az açkılı olanlarda zaman zaman yüzeyde sert bir nesneyle yapılan akının yatay, dikey veya diagonal akı izlerini görmek mümkün olabilmektedir (Şekil 15).

Şekil 15: Akı izli parçalar

Çanak-çömlek parçalarının hamur özellikleri incelendiğinde, hamurun genellikle iyi arıtılmış olduğunu ancak dönemin kaba mallarında nispeten daha iri katkılara sahip olduğunu söylenebilir. Hamur katkıları genellikle, saman, mika, küçük taşçık, iri taşçık, ve kum katkı olarak tespit edilmiştir. Katkı ile mal grupları arasında bazı ilişkiler saptanmıştır. Örneğin, daha kaba hamurlu olan çanak-çömlek parçalarında saman yanında taşçık katkı da daha sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu katkıları yanında bir başka grup çanak-çömlek de hamur gayet iyi arıtılmış olup herhangi bir katkı içermemektedir. Bu hamur özellikleriyle yapılan kapların özel işlevlerinin olduğu yadsınamaz.

Söz konusu dönemde genel olarak pembemsi-bej renkli hamur şimdilik en yoğun ele geçirilmiş gruptur. Astarlı ve açkılı mallar çoğunlukla bu grupta yer almaktadır. Kahverengi ve tonlarında hamur rengine sahip kaplar yoğunluk olarak ikinci sırada temsil edilmektedir. Bu grup için ise yalın mallar çok karakteristiktir.

Ele geçirilen çanak-çömleğin tümü el yapımıdır.

SONUÇ

Proje kapsamında yapılmış olan arazi çalışmaları özetlenecek olursa, İTÇ II tabanının altından itibaren 934.30 seviyesinden 928.61 seviyesine yaklaşık 6.5 m derinliğe inilmiştir. Bunun ardından ise, yaklaşık 3 metrelik bir İTÇ I (B) dönemi dolgusu gelmektedir. İTÇ I dönemi içerisinde en azından 3 alt evre tabanlarla ayrılabilir. Bu dönemin altında 0.60 metrelik İlk Tunç Çağı'na geçiş evresi (İTÇ IA) dolgusu söz konusudur.

İç kuzeybatı Anadolu'nun doğusunda (Eskişehir ve Yukarı Sakarya ovaları) çanak çömlek gelişimi Eskişehir/Küllüoba yerleşmesinde stratigrafik olarak izlenebilmektedir (Sarı 2012: 137). İTÇ I'de, İTÇ'ye Geçiş Dönemi çanak çömlek gelişimi ilk olarak Turan Efe'nin bölgede gerçekleştirdiği yüzey araştırmaları sonucunda bazı höyüklerde saptadığı bir çanak çömlek grubu ile tanımlanmıştır (Efe 1994c.). Söz konusu dönemin çanak çömlek gelişimi Küllüoba 'da 5-3 katlarında stratigrafik olarak izlenebilmektedir (Efe- Ay 2000: 17). Küllüoba İTÇ IA çanak-çömleği en alt katta gri-kahverengi açık, daha sonra da üst evrelere özgü olan kırmızı astarlı ve açık mallara ile tanımlanmıştır (Efe 2007: 108). Dışa çekik dudaklı ve dışa açılan kaseler, ilmik kulplu kaseler, geniş ağızlı çömlek ve küplerin boyunlu örnekleri ile maşrapalar ve gaga ağızlı testiler bu dönemin form repertuarında yer almaktadır .

Yukarı Sakarya Çanak Çömlek Grubu içinde yer alan Küllüoba yerleşmesinde İTÇ IB'nin karakteristik özelliklerini yansıtan ve daha önceden de varlığı bilinen ancak sınırlı bir alanda kazılmış olan İTÇ I dönemi çanak çömleği, özellikle 2019 kazı sezonun da ana toprağa inilmek suretiyle bizlere yeni veriler sunmaktadır. Mal grupları ve formlarına ayrılan söz konusu döneme ait çanak çömleğin ilk değerlendirmede, Doğuda Akşehir-Konya ovalarına açılan Yukarı Sakarya Grubu, kuzeyde Demircihüyük ve güneyde Büyük Menderes-Yukarı Porsuk gruplarıyla etkileşim içinde olduğu söylenebilir. Bu grup, Demircihüyük ve Beycesultan İTÇ I çanak-çömlek grubuyla çok yakın benzerliklere sahiptir. Ancak, kaplardaki yoğun saman katkı, parlak açık kırmızı astarlı ve açık çanak-çömlek, oval kesitli ilmik kulplar gibi yerel uygulamalar, Küllüoba İTÇ IB çanak-çömleğinin başından itibaren ayrı bir grup olarak ortaya çıktığını gösteren önemli kanıtlardır.

KAYNAKÇA

Efe, T., (2003), "Pottery Distribution Within the Bronze Age of Western Anatolia and its Implications upon Cultural, Political (and Ethnic?) Entities", (yay haz. M. Özbaşaran, O. Tanındı ve A. Boratav) Archaeological Essays in Honour of Homo amatus: Güven Arsebük İçin Armağan Yazıları: 87-104.

Efe, T., (2007), "Küllüoba Kazıları ve Anadolu Tarihöncesi Araştırmalarına Katkısı," (yay.haz. G. Umurtak, Ş. Dönmez, A. Yurtsever Beyazıt) Refik Duru'ya Armağan, İstanbul:103-114.

Efe, T., (2008), "Demircihöyük ve Küllüoba İTÇ I-II Katlarında Ele Geçirilmiş Olan Bir Grup Boyunlu Çömlek"",(yay.haz. İ.Delemen-Kepçe Çokay. SÖzdizbay. A-Ö. Turak) Prof.Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı: 413-420.

Efe, T., (2008), "Küllüoba Kazıları ve Anadolu Tarihöncesi Araştırmalarına Katkısı", (yay.haz. G. Umurtak, Ş. Dönmez, A. Yurtsever), Refik Duru'ya Armağan: 103-114

Efe, T- D.Ş.M.,Ay Efe (2000), "Early Bronze Age I Pottery from Küllüoba near Seyitgazi, Eskisehir," Anatolia Antiqua 8, Paris:1-87.

Korfmann, M., (1987), **Demircihöyük: die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978**, Mainz.

Lloyd, S. –J. Mellaart, (1962), **Beycesultan Vol. 1**, Londra.

Lloyd, S. –J. Mellaart, (1965), **Beycesultan Vol. II**, Londra.

Sarı, Deniz (2012), " İlk Tunç Çağı Ve Orta Tunç Çağı'nda Batı Anadolu'nun Kültürel ve Siyasal Gelişimi", Masrop E-Dergi (Yıl:2012 Ay:5 Cilt: Sayı:7), ss. 112-249.